

Rolnummers 527-529
Arrest nr. 82/93 van 1 december 1993

A R R E S T

In zake : de beroepen tot gedeeltelijke vernietiging van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, ingesteld door J. Delière en anderen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters K. Blanckaert, H. Boel, P. Martens, Y. de Wasseige en G. De Baets, bijgestaan door de griffier H. Van der Zwalmen, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de beroepen*

a) *De zaak met rolnummer 527*

Bij verzoekschrift van 11 februari 1993, dat aan het Hof is gericht bij op 12 februari 1993 ter post aangetekende brief, en op 15 februari 1993 op de griffie is ontvangen, vorderen Johan Delière, werkloze, woonachtig te Marcinelle, rue Zénobe Gramme 29, Jacques Delbouille, openbaar schrijver, woonachtig te Hantes-Wihéries, rue d'En-Bas 13 et Fabrice-Laurent Delbouille, arbeider, woonachtig te Sint-Joost-ten-Node, Verviersstraat 2, de vernietiging van de volgende bepalingen van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, die bekendgemaakt is in het *Belgisch Staatsblad* van 31 augustus 1992 :

- artikel 8, dat artikel 617, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt;

- artikel 17, dat artikel 740 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt;

- artikel 20, in zoverre het in het laatste lid van het nieuwe artikel 747, § 2, bepaalt dat de conclusies die na het verstrijken van de termijnen zijn overgelegd, ambtshalve uit de debatten worden geweerd;

- artikel 21, in zoverre het een nieuw artikel 748, §§ 1 en 2, van het Gerechtelijk Wetboek invoert volgens welke de conclusies die na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling of na het verstrijken van bepaalde termijnen zijn neergelegd, ambtshalve uit de debatten worden geweerd;

- artikel 24, in zoverre het artikel 751 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt en in § 1, vierde lid, bepaalt dat de conclusies die na het verstrijken van een termijn van twee maanden zijn neergelegd, ambtshalve uit de debatten worden geweerd, en § 3, in zoverre verwezen wordt naar artikel 748 waarvan de vernietiging ook wordt gevorderd;

- artikel 26, dat artikel 753 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt, en in het voorlaatste lid ervan verwijst naar artikel 751 waarvan de vernietiging ook wordt gevorderd;

- artikel 27, dat artikel 755 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt, in zoverre het tweede lid

ervan bepaalt dat na de in het eerste lid bedoelde neerlegging geen stuk, nota of conclusie kan worden neergelegd;

- artikel 52, dat een nieuw artikel 1072*bis* in het Gerechtelijk Wetboek invoegt, en de rechter in hoger beroep toestaat geldboetes uit te spreken van 5.000 tot 100.000 frank voor als tergend en roekeloos beschouwde hogere beroepen;

- artikel 9, dat artikel 621 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt;

- artikel 42, dat artikel 1050 van het Gerechtelijk Wetboek aanvult;

- artikel 19, dat artikel 745 van het Gerechtelijk Wetboek aanvult;

- artikel 27, dat artikel 755 van het Gerechtelijk Wetboek vervangt wat het woord « gezamenlijk » betreft.

b) *De zaak met rolnummer 529*

Bij verzoekschrift van 22 februari 1993, dat aan het Hof is toegezonden bij op 23 februari 1993 ter post aangetekende brief, en op 24 februari 1993 ter griffie is ontvangen, vorderen

- 1) Luc Michel, politiek uitgever, woonachtig te 6000 Charleroi, rue de Montigny 128, bus 1,
- 2) de « Nationale Europese Communautaire Partij », afgekort N.C.P., vereniging zonder winstoogmerk, met zetel te 6000 Charleroi, rue de Montigny 128, bus 6, vertegenwoordigd door de voorzitter van de raad van bestuur, Luc Michel, voornoemd,
- 3) « Centre écologique », vereniging zonder winstoogmerk in vereffening, met zetel te 6000 Charleroi, rue Tumelaire 71, bus 5, vertegenwoordigd door een van de vereffenaars, Luc Michel, voornoemd,
- 4) « Agence européenne de presse », vereniging zonder winstoogmerk thans in vereffening, met

zetel te 6000 Charleroi, rue Tumelaire 71, bus 6, vertegenwoordigd door haar vereffenaar, Luc Michel, voornoemd,

5) « Groupe européen de presse et d'édition - Conscience européenne - Europe Justice - Carolo Justice - Editions Machiavel », afgekort « Conscience européenne », vereniging zonder winstoogmerk, met zetel te 6000 Charleroi, rue de Montigny 128, bus 5, vertegenwoordigd door de voorzitter van de raad van bestuur, Luc Michel, voornoemd,

de vernietiging van de volgende bepalingen van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek :

- artikel 8;
- artikel 17;
- artikel 20, in zoverre het in het laatste lid van het nieuwe artikel 747, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de conclusies die na het verstrijken van de termijnen zijn overgelegd, ambtshalve uit de debatten worden geweerd;

- artikel 21, in zoverre het een nieuw artikel 748, §§ 1 en 2, van het Gerechtelijk Wetboek invoert volgens welke de conclusies die na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling of na het verstrijken van bepaalde termijnen zijn neergelegd, ambtshalve uit de debatten worden geweerd;

- artikel 24, in zoverre het artikel 751 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt en in § 1, vierde lid, bepaalt dat de conclusies die na het verstrijken van een termijn van twee maanden zijn neergelegd, ambtshalve uit de debatten worden geweerd, en § 3, in zoverre verwezen wordt naar artikel 748 waarvan de vernietiging wordt gevorderd;

- artikel 26, dat artikel 753 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt, en in het voorlaatste lid ervan verwijst naar artikel 751 waarvan de vernietiging wordt gevorderd;

- artikel 27, dat artikel 755 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt, in zoverre het tweede lid ervan bepaalt dat na de in het eerste lid bedoelde neerlegging geen stuk, nota of conclusie kan worden neergelegd;

- artikel 52, dat een nieuw artikel 1072*bis* in het Gerechtelijk Wetboek invoegt, en de rechter in hoger beroep toestaat geldboetes uit te spreken van 5.000 tot 100.000 frank voor als tergend en roekeloos beschouwde hogere beroepen;

- artikel 9;

- artikel 42.

II. De rechtspleging

a) In de zaak met rolnummer 527

Bij beschikking van 15 februari 1993 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er ten deze geen aanleiding was om de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet toe te passen.

Van het beroep is kennisgegeven conform artikel 76 van de voormelde wet bij op 24 februari 1993 ter post aangetekende brieven, die op 25 en 26 februari 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de voormelde bijzondere wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 26 februari 1993.

b) In de zaak met rolnummer 529

Bij beschikking van 15 februari 1993 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er ten deze geen aanleiding was om de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet toe te passen.

Van het beroep is kennisgegeven conform artikel 76 van de voormelde wet bij op 4 maart 1993 ter post aangetekende brieven, die op 5 en 8 maart 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de voormelde bijzondere wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 6 maart 1993.

c) In de zaken met rolnummers 527 en 529

Bij beschikking van 4 maart 1993 heeft het Hof, in voltallige zitting, de zaken samengevoegd.

Van die beschikking is aan de partijen kennisgegeven bij op 4 maart 1993 ter post aangetekende brieven, die op 5 en 8 maart 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Overeenkomstig artikel 100 van de organieke bijzondere wet op het Hof worden samengevoegde zaken onderzocht door de zetel die het eerst is geadieerd en zijn de verslaggevers diegenen die voor de eerste zaak zijn aangewezen.

De Ministerraad, vertegenwoordigd door de Eerste Minister, wiens kabinet gevestigd is te 1000 Brussel, Wetstraat 16, heeft bij op 9 april 1993 ter post aangetekende brief een memorie ingediend.

Afschriften van die memorie zijn conform artikel 89 van de organieke wet overgezonden bij op 4 mei 1993 ter post aangetekende brieven, die op 5 en 6 mei 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

J. Delière en medeverzoekers hebben bij op 4 juni 1993 ter post aangetekende brief een gezamenlijke memorie van antwoord ingediend.

L. Michel en medeverzoekers hebben bij op 4 juni 1993 ter post aangetekende brief een gezamenlijke memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 6 juli 1993 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, tot 12 februari 1994 verlengd.

Bij beschikking van 23 september 1993 is rechter H Boel aangewezen als lid van de zetel en als rechter-

verslaggever ter vervanging van rechter L. De Grève, die tot voorzitter van het Hof is verkozen.

Bij beschikking van 23 september 1993 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting vastgesteld op 14 oktober 1993.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen, die, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting op de hoogte zijn gebracht bij op 23 september 1993 ter post aangetekende brieven, die op 24 en 27 september 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Op de terechtzitting van 14 oktober 1993 :

- zijn verschenen :

. Mr. R. Decortis, advocaat bij de balie te Luik, voor de verzoekende partijen J. Delière en anderen;

. L. Michel, zowel in zijn persoonlijke naam als *qualitate qua*;

. Mr. Y. Hannequart, advocaat bij de balie te Luik, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters Y. de Wasseige en H. Boel verslag uitgebracht;

- zijn voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd conform de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. Onderwerp van de bestreden bepalingen

De bepalingen van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek die het onderwerp zijn van het beroep, luiden als volgt :

« Art. 8. Artikel 617, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 29 november 1979, wordt vervangen door de volgende bepaling :

' De vonnissen van de rechtbank van eerste aanleg en van de rechtbank van koophandel, waarbij uitspraak wordt gedaan over een vordering waarvan het bedrag 75.000 frank niet overschrijdt, worden gewezen in laatste aanleg. Hetzelfde geldt voor de vonnissen van de vrederechter waarbij uitspraak wordt gedaan over een vordering waarvan het bedrag 50.000 frank niet overschrijdt. '

Art. 9. In artikel 621 van hetzelfde Wetboek vervalt het woord « bevoegdheid ».

Art. 17. Artikel 740 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 740. Alle memories, nota's of stukken die niet ten laatste tegelijk met de conclusies of, bij toepassing van artikel 735, vóór de sluiting der debatten zijn overgelegd, worden ambtshalve uit de debatten geweerd. '

Art. 19. Artikel 745 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld met het volgende lid :

' De overlegging van de conclusies wordt geacht te zijn verricht vijf dagen na de toezending. '

Art. 20. Artikel 748 van hetzelfde Wetboek, dat artikel 747 wordt, wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 747. § 1. De verweerder beschikt om zijn conclusie te nemen over één maand na overlegging van de stukken. '

De eiser beschikt over één maand om hem te antwoorden.

De verweerder beschikt over vijftien dagen voor zijn wederantwoord.

De partijen kunnen de termijnen in der minne wijzigen.

§ 2. De voorzitter of de door hem aangewezen rechter kan, op verzoek van ten minste één van de partijen, de termijnen om conclusie te nemen bepalen, indien de omstandigheden van de zaak de regeling van de conclusietermijnen verantwoorden.

Het verzoek wordt gericht aan de voorzitter of aan de door hem aangewezen rechter door middel van een verzoekschrift dat de reden bevat waarom hij andere termijnen zou moeten bepalen en dat de gewenste termijnen aangeeft. Het verzoekschrift wordt ondertekend door de advocaat van de partij of, bij diens ontstentenis, door de partijen zelf en het wordt ter griffie neergelegd in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn. Het wordt door de griffier bij gerechtsbrief aan de andere partijen ter kennis gebracht en, in voorkomend geval, bij gewone brief aan hun advocaten.

De andere partijen kunnen, binnen vijftien dagen na de verzending van de gerechtsbrief, op dezelfde wijze hun opmerkingen aan de voorzitter of aan de door hem aangewezen rechter doen toekomen.

Binnen acht dagen na het verstrijken van de termijn bedoeld in het voorgaande lid of na de neerlegging van het verzoekschrift wanneer het uitgaat van alle betrokken partijen, doet de voorzitter of de door hem aangewezen rechter uitspraak op stukken, behalve wanneer hij het noodzakelijk acht de partijen te horen, in welk geval zij bij gerechtsbrief worden opgeroepen; de beschikking wordt binnen acht dagen na de zitting gewezen.

De voorzitter of de door hem aangewezen rechter bepaalt de termijnen om conclusie te nemen en de rechtsdag. Tegen de beschikking staat geen enkel rechtsmiddel open.

Onverminderd de toepassing van de uitzonderingen bedoeld in artikel 748, §§ 1 en 2, worden de conclusies die zijn overgelegd na het verstrijken van de termijnen bedoeld in het voorgaande lid, ambtshalve uit de debatten geweerd. Op de rechtsdag kan de meest gereede partij een op tegenspraak gewezen vonnis vorderen. '

Art. 21. Artikel 747 van hetzelfde Wetboek, dat artikel 748 wordt, wordt vervangen door de volgende bepaling :

'Art. 748. § 1. In de zaken waarin artikel 735 niet van toepassing is, worden de conclusies die na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling zijn neergelegd, ambtshalve uit de debatten geweerd; dit geldt niet wanneer het gaat om conclusies die het verzoek bedoeld in artikel 808 beogen of om conclusies die zijn neergelegd met de instemming van de andere partij.

Dit artikel blijft van toepassing wanneer de rechter, op verzoek van een van de partijen, verdaging tot een bepaalde datum toestaat.

§ 2. Een partij die conclusie heeft genomen, mag ten laatste dertig dagen vóór de rechtsdag om een nieuwe conclusietermijn verzoeken, indien zij gedurende de termijn die aan de rechtsdag voorafgaat, een nieuw en ter zake dienend stuk of feit heeft ontdekt dat nieuwe conclusies rechtvaardigt.

Het verzoek wordt gericht aan de rechter door middel van een verzoekschrift waarin het nieuw stuk of feit alsook de invloed ervan op het onderzoek van het geschil nauwkeurig wordt aangegeven. Het verzoekschrift wordt ondertekend door de advocaat van de partij of, bij diens ontstentenis, door de partij zelf en het wordt ter griffie neergelegd in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn. Het wordt door de griffier bij gerechtsbrief aan de andere partijen ter kennis gebracht en, in voorkomend geval, bij gewone brief aan hun advocaten.

Deze partijen kunnen, binnen vijftien dagen na de verzending van de gerechtsbrief, op dezelfde wijze hun opmerkingen aan de rechter doen toekomen.

Binnen acht dagen na het verstrijken van de termijn bedoeld in het voorgaande lid, doet de rechter uitspraak

op stukken door middel van een beschikking.

Indien hij de aanvraag inwilligt, bepaalt hij de termijnen om conclusie te nemen en wijzigt zo nodig de rechtsdag. Tegen deze beschikkingen staat geen enkel rechtsmiddel open.

De conclusies die zijn overgelegd na het verstrijken van de termijnen bedoeld in het voorgaande lid, worden ambtshalve uit de debatten geweerd. Op de rechtsdag kan de meest gerede partij een op tegenspraak gewezen vonnis vorderen.'

Art. 24. Artikel 751 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 751. § 1. De meest gerede partij kan ten aanzien van de partij die bij de inleiding of op een andere zitting niet is verschenen of die binnen de vastgestelde termijn geen conclusie heeft genomen, een vonnis vorderen dat geacht wordt op tegenspraak te zijn geweest, indien zij die partij heeft laten verwittigen van de plaats, de dag en het uur waarop het vonnis zal worden gevorderd, met de mededeling dat dit vonnis zelfs bij haar afwezigheid, een vonnis op tegenspraak zal zijn.

In eerste aanleg geschiedt de verwittiging van de verweerder die bij de inleiding of op een latere zitting niet is verschenen, door een gerechtsdeurwaarder wanneer de dagvaarding niet aan de verweerder in persoon of ter woonplaats is betekend dan wel overeenkomstig artikel 38, § 1. In de overige gevallen verwittigt de griffier bij gerechtsbrief; in voorkomend geval verwittigt de griffier ook, bij enkele kennisgeving, de advocaat van de partij. De verwittiging bevat de tekst van dit artikel.

Ten aanzien van de partij die bij de inleiding of op een latere zitting is verschenen, kan die verwittiging eerst worden gegeven na het verstrijken van de termijn van één maand vanaf de overlegging van de stukken.

Om haar conclusies ter griffie neer te leggen beschikt de verwittigde partij over een termijn van twee maanden vanaf de kennisgeving of de betekening van de verwittiging. De conclusies die na het verstrijken van deze termijn zijn neergelegd, worden ambtshalve uit de debatten geweerd.

Wanneer deze termijn evenwel tijdens de gerechtelijke vakantie verstrijkt, wordt hij verlengd tot op de vijftiende dag van het nieuwe gerechtelijk jaar.

§ 2. De zitting bedoeld bij § 1, eerste lid, wordt bepaald ten vroegste één maand en uiterlijk twee maanden na het verstrijken van de in § 1, vierde lid, bedoelde termijn.

De partij die de toepassing van dit artikel heeft gevraagd, kan uiterlijk tien dagen vóór de rechtsdag om verwijzing naar de rol verzoeken. Zo niet wordt de zaak op die rechtsdag behandeld. Is de rol overbelast, dan wordt de zaak verdaagd opdat er op een nabije datum beknopt over wordt gepleit.

Indien vóór de bepaalde rechtsdag conclusies worden neergelegd door de partij die om de toepassing van dit artikel heeft verzocht, kan de andere partij verzoeken de zaak naar de rol te verwijzen of ze te verdagen tot een nabije datum.

Bij verdaging van de zaak blijft het voordeel van de toepassing van dit artikel bestaan.

§ 3. Artikel 748, § 2, kan worden toegepast, indien na het verstrijken van de termijn van twee maanden bedoeld in § 1, vierde lid, een nieuw en ter zake dienend stuk of feit dat nieuwe conclusies rechtvaardigt, is ontdekt door een partij die conclusies heeft neergelegd.

§ 4. Zijn de in dit artikel voorgeschreven formaliteiten niet vervuld, dan kan het niet worden toegepast.'

Art. 26. Artikel 753 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 753. Wanneer één of meer partijen in een onsplitsbaar geschil verstek laten gaan, maar er ten minste één verschijnt, worden de niet verschenen partijen, op verzoek van de meest gerede partij verwittigd van de datum van de zitting waartoe de zaak is verdaagd of waarop zij achteraf is bepaald. Hierbij wordt artikel 751, § 1, tweede lid, toegepast.

De verschenen partijen worden, op verzoek van één onder hen, door de griffier opgeroepen bij gerechtsbrief.

De verwittiging en de oproeping bevatten de tekst van dit artikel.

Zijn de formaliteiten niet vervuld, dan mag de vordering in deze stand van de zaak niet toegelaten worden.

Paragraaf 1, vierde lid, § 2 en § 3, van artikel 751 zijn van toepassing.

Het vonnis wordt ten aanzien van alle partijen geacht op tegenspraak te zijn geweest. '

Art. 27. Artikel 755 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

' Art. 755. De partijen of hun advocaten mogen gezamenlijk tot de schriftelijke rechtspleging besluiten. Na hun memories, nota's, stukken en conclusies vooraf overgelegd te hebben, leggen zij die ter griffie gebundeld en met een inventaris neer. Er wordt hun een ontvangstbewijs gegeven dat de datum van neerleggen vermeldt.

Na de neerlegging bedoeld in het voorgaande lid, kan geen stuk, nota of conclusie worden neergelegd.

De memories, nota's, stukken en conclusies worden doorgegeven aan de voorzitter van de kamer waaraan de zaak werd toegewezen.

De rechter mag binnen een maand na de neerlegging van de dossiers ter griffie mondelinge ophelderingen vragen over punten die hij aanwijst. Daartoe bepaalt hij een datum die door de griffier ter kennis wordt gebracht van de partijen bij gewone brief aan hun advocaten. Heeft een partij geen advocaat dan zendt de griffier haar rechtstreeks bericht bij gerechtsbrief. '

Art. 42. Aan artikel 1050 van hetzelfde Wetboek wordt het volgende lid toegevoegd :

' Tegen een beslissing inzake bevoegdheid kan slechts hoger beroep worden ingesteld samen met het hoger beroep tegen het eindvonnis. '

Art. 52. Een artikel 1072*bis*, luidend als volgt, wordt in hetzelfde Wetboek ingevoegd :

' Art. 1072*bis*. Wanneer de rechter in hoger beroep het hoofdberoep afwijst, doet hij in dezelfde beslissing uitspraak over de eventueel gevorderde schadevergoeding wegens tergend of roeke loos hoger beroep.

Indien daarenboven een geldboete wegens tergend of roeke loos hoofdberoep verantwoord kan zijn, wordt bij dezelfde beslissing een rechtsdag bepaald op nabije datum waarop alleen dit punt zal worden behandeld. De griffier roept bij gerechtsbrief de partijen op om te verschijnen op de rechtsdag.

De geldboete bedraagt 5.000 frank tot 100.000 frank. De Koning mag het minimum- en maximumbedrag om de vijf jaar aanpassen aan de kosten van het levensonderhoud.

De geldboete wordt geïnd door de Administratie der Registratie en Domeinen met aanwending van alle middelen van recht. ' »

V. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van het belang bij het beroep

Standpunt van de verzoekende partijen

A.1.1. De verzoekende partijen voeren, om hun belang aan te tonen, een aantal zaken aan waarin zij partij zijn en die, aangezien ze hangende zijn voor diverse rechtscolleges, door de bepalingen die zij betwisten kunnen worden geraakt.

A.1.2. De verzoekende partijen in de zaak met rolnummer 529 herinneren aan de rechtspraak van het Hof betreffende het vereiste belang om voor het Hof in rechte te treden en de rechtspraak betreffende de verwerping van de *actio popularis*, maar merken op dat er gevallen kunnen voorkomen waarin zowel het algemeen belang als het eigen belang van de verzoekende partij worden geschaad.

Zij merken op dat zij bij diverse lopende procedures zijn betrokken en dat zonder de bijstand van een advocaat, en stellen dat door de toepassing van de betwiste bepalingen op die procedures « zij voortaan aan striktere vereisten moeten voldoen, aan gerechtelijke valstrikken of verzwaarde procedures het hoofd moeten bieden, verzwaarde burgerlijke (schadevergoeding) en strafrechtelijke (geldboetes) risico's moeten ondergaan ». De verzoekende partijen komen op tegen de soevereine beoordelingsbevoegdheid die aan de rechter wordt gegeven wat het tergend en roekeloos karakter van een hoger beroep betreft en betwisten dat de goede trouw en de regels van de deontologie nog steeds de betrekkingen onder partijen voor de rechtbanken beheersen.

De verzoekende partijen betwisten eveneens dat het gerecht beschouwd kan worden als een overheidsdienst waarvan zij de gewone gebruikers zouden zijn. Met betrekking tot een macht van de Staat en althans een verplichte dienst « moeten zij het rechtstreekse nadeel lijden dat voortvloeit uit de wijziging van die juridische dienstverlening ». Het recht in rechte te treden is een fundamenteel subjectief recht en derhalve heeft elke rechtzoekende er belang bij de vernietiging te vorderen van een norm die dat recht aantast.

Standpunt van de Ministerraad

A.1.3. Volgens de rechtspraak van het Hof moet het belang van de verzoekende partijen aan diverse vereisten voldoen. Aan die vereisten voldoet met name niet het louter indirecte gevolg op de situatie van de verzoekende partijen. Dat kan het geval zijn wanneer een norm de rechten en de verplichtingen van de verzoekende partij niet verandert, maar het juridisch statuut wijzigt van derden die met de verzoekende partij in een bepaalde verhouding staan. Het vereiste eigen persoonlijke belang mag niet worden verward met het algemene belang en meer bepaald met het morele, sociale of politieke belang dat de verzoekende partij kan ondervinden in zoverre zij tracht dat algemene belang mee te bevorderen of in stand te houden.

A.1.4. In hun hoedanigheid van burgers doen de verzoekende partijen evenmin van een belang bij het beroep blijken, zowel met betrekking tot de verhoging van het tarief van de laatste aanleg (in een proces waarvan de inzet niet hoger is dan 50.000 en 75.000 frank, zijn de gerechtskosten en de erelonen van advocaten met betrekking tot de uitvoering van een dubbele aanleg snel te zwaar om te dragen), de burgerlijke geldboete (want het feit de kans te lopen te worden gestraft wanneer men een vergrijp begaat is geen ongunstige wijziging van zijn rechtssituatie), als met betrekking tot de termijnen en procedureformaliteiten (die de bonafide partijen gelijkelijk beschermen en het gerecht tijd besparen). Voldoende waarborgen worden trouwens aan de rechtzoekenden geboden, zowel in verband met artikel 747, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek (verzoekschrift tot aanpassing van de termijnen) en artikel 748 (mogelijkheid om nieuwe conclusies neer te leggen met instemming van de partijen of met toestemming van de rechter; overmacht - met inbegrip van die welke voortvloeit uit de verhindering van de advocaat - moet in aanmerking worden genomen als algemeen toepasselijk beginsel), als in verband met de mogelijkheid nieuwe stukken neer te leggen telkens als conclusies mogen worden neergelegd.

Gesteld dat de bestreden bepalingen ongunstige gevolgen met zich meebrengen, toch raken die de verzoekende partijen niet rechtstreeks in hun rechtssituatie vermits de in het geding zijnde bepalingen geenszins de mogelijkheid wijzigen waarover de burger beschikt om zich tot de rechter te wenden, en evenmin de mogelijkheid om voor de rechter te verschijnen of te worden gebracht. Wat de eenvoudige hoedanigheid van gebruiker van een openbare dienst betreft, die volstaat niet om de verzoekende partijen het rechtens vereiste belang te verschaffen.

Ten gronde

Standpunt van de verzoekende partijen

Ten aanzien van artikel 8, dat artikel 617 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt (eerste middel : schending van de artikelen 6, 6bis, 14 en 15 van de Grondwet, de artikelen 6.1, 9, 10 en 14 van het Europees Verdrag van 4 november 1950, en de artikelen 17 en 30 van de Verklaring van 10 december 1948)

A.2.1. Vanaf het ogenblik dat de wetgever het recht van hoger beroep als een fundamenteel recht erkent, dat, ook al is het noch door de Grondwet noch door de internationale verdragen erkend, de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces waarborgt, kan hij het hoger beroep niet op willekeurige wijze beperken. De gerechtelijke achterstand en de munterosie waarop hij zich beroept om de bestreden bepalingen te verantwoorden zijn slecht gekozen argumenten, het eerste omdat de onmogelijkheid waarin de Staat zich zou bevinden om in de rechtsbedeling te voorzien geen beperking van het recht op hoger beroep kan verantwoorden, het tweede omdat het optrekken van de bovengrens van 15.000 tot 75.000 frank buitensporig is en meer die rechtzoekenden treft wier bestaansmiddelen beperkt zijn en voor wie, gelet op die middelen, een mogelijkheid van hoger beroep van groot belang kan zijn. De bestreden bepaling stelt een discriminatie in van rechtzoekenden naargelang

- zij, voor een geschil waarvan het bedrag tussen 50.000 en 75.001 frank ligt, zich tot de rechtbanken van eerste aanleg en de rechtbanken van koophandel wenden (beslissingen die niet vatbaar zijn voor hoger beroep) of tot de vrederechter (beslissingen die vatbaar zijn voor hoger beroep);

- zij zich al dan niet tot de arbeidsrechtbanken wenden, waarvan de vonnissen vatbaar zijn voor hoger beroep, ongeacht de omvang van de oorspronkelijke vordering;

- zij, voor een vordering tot schadevergoeding die voortvloeit uit een strafbaar feit, zich tot de burgerlijke of tot de strafrechter wenden, vermits geen beperking van het recht op hoger beroep van de benadeelde partij bestaat ten aanzien van de beslissingen van laatstgenoemde.

In de zaak met rolnummer 527 voeren de eerste en de tweede verzoekende partij bovendien aan dat artikel 8 de religieuze vrijheden schendt in zoverre het artikel, opdat aanspraak op hoger beroep kan blijven worden gemaakt, het noodzakelijk zou maken dat het bedrag van de aan de rechtbanken voorgelegde geschillen wordt overgewaardeerd, wat de godsdiensten welke die twee verzoekende partijen verklaren te belijden, hun verbieden.

Ten aanzien van de artikelen 17, 20, 21, 24, 26 en 27, die respectievelijk de artikelen 740, 747, 748, 751, 753 en 755 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen (tweede middel : schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet en de artikelen 6.1, 6.3.b, 13 en 14 van het Europees Verdrag van 4 november 1950)

A.2.2. Die bepalingen beperken de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces die, krachtens de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet en de voormelde internationale bepalingen, erkend en verzekerd moeten worden. Zij hebben dit gemeenschappelijk dat zij het recht om te concluderen, om nieuwe argumenten en nieuwe wijzen van verdediging van het standpunt van een rechtzoekende te laten gelden, alsmede de mogelijkheden tot indiening van stukken of conclusies, aanzienlijk beperken, en dat zonder bijzondere verantwoording en zonder die restrictieve bepalingen te beperken tot de uitzonderlijke gevallen die alleen door dringende noodzaak zouden verantwoord zijn. Nu moet men echter weten dat over het algemeen voor de rechtbanken van eerste aanleg een termijn van ongeveer zes maanden verstrijkt tussen de datum van neerlegging van de conclusies en de rechtsdag. Het lijkt dus niet redelijk een partij te verbieden nieuwe argumenten te laten gelden die zij bijvoorbeeld kan ontleen aan recente juridische publikaties of die haar door een nieuwe advocaat die zij zou hebben gekozen, kunnen worden gesuggereerd. Voorts komt het vaak voor dat bepaalde stukken, waarvan een partij zich het belang niet had voorgesteld, naderhand moeten worden overgelegd ter wille van de klaarheid van het geschil, zonder dat men kan stellen dat het in dat geval om een nieuw stuk of feit gaat, wat de bijzondere procedure waarin het nieuwe artikel 748, § 2, voorziet, verantwoordt.

Ten aanzien van artikel 17 (Gerechtelijk Wetboek, artikel 740)

A.2.3. Dat artikel behelst dat geen partij nog stukken zal kunnen neerleggen na de neerlegging van haar conclusies en dat de eiser ruimschoots wordt benadeeld ten opzichte van de verweerder; het zal voor de eiser immers onmogelijk zijn op de conclusies van wederantwoord van de verweerder te antwoorden en nieuwe

stukken neer te leggen die van die aard zijn dat zij de stukken zouden kunnen tegenspreken die door de verweerder als bijlage bij zijn conclusies van wederantwoord zijn overgelegd. Immers, indien men de artikelen 740 en 747 in samenhang leest, stelt men vast dat de verweerder het recht heeft tweemaal te concluderen, de eerste maal vanaf de overlegging van de stukken en de tweede maal binnen vijftien dagen na de neerlegging van de conclusies van de eiser. De verweerder heeft nog het recht om nieuwe stukken over te leggen tegelijk met zijn conclusies van wederantwoord, maar de eiser beschikt niet over het recht van wederantwoord en bijgevolg niet over het recht om zijn argumenten te laten gelden tegen de laatste stukken die zouden zijn neergelegd, en heeft evenmin het recht aanvullend te concluderen.

Ten aanzien van artikel 20 (Gerechtelijk Wetboek, artikel 747, § 2)

A.2.4. Die bepaling behelst dat, wanneer de partijen andere termijnen om te concluderen vragen dan die welke vastgesteld zijn bij § 1, de rechter in een termijn moet voorzien bij het verstrijken waarvan geen conclusie nog zal kunnen worden neergelegd. Dat betekent dat in de praktijk de verweerder, die als laatste zijn wederantwoord zal neerleggen (waarbij nieuwe stukken zullen kunnen worden gevoegd) in de laatste dagen vóór het verstrijken van de termijn noodzakelijkerwijze het voordeel zal hebben boven de eiser, die niet meer zal kunnen concluderen. Aldus is, ten koste van bepaalde burgers, het recht op een billijk proces en op de gelijkheid van de wapens geschonden.

Ten aanzien van artikel 21 (Gerechtelijk Wetboek, artikel 748, §§ 1 en 2)

A.2.5. Die bepaling behelst dat de conclusies die zijn neergelegd na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling, ambtshalve uit de debatten worden geweerd, behalve wanneer het om conclusies gaat die tot doel hebben, bijvoorbeeld, de betaling te verkrijgen van nieuwe huren die sedert de instelling van de vordering zijn vervallen. Bovendien beoogt dat artikel 748 niet de ongewijzigde bepalingen van de artikelen 807 en 809, die in beginsel de eiser toestaan zijn vordering uit te breiden of te wijzigen tot aan de sluiting van de debatten, of de verweerder toestaan een tegenvordering in te stellen. Het ziet er naar uit dat die vorderingen dus nog na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling kunnen worden ingesteld. Er bestaat dus een kennelijke scheeftekening in zoverre een partij in een burgerlijk proces die conclusies wil neerleggen om de argumenten rechtens en feitelijk beter uiteen te zetten, dat niet meer zal kunnen doen, met name na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling, terwijl de partij die een vordering zou willen uitbreiden, wijzigen dan wel een tegenvordering zou willen instellen, dat alsnog zou kunnen doen. Ook hier zijn de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces geschonden, in zoverre die bepaling een partij verbiedt in de loop van een proces haar argumenten te wijzigen, haar conclusies te verdiepen, eveneens een nieuwe advocaat te kiezen die, wegens zijn specifieke kennis, de conclusies zou wensen te herwerken, of voorts te besluiten zich te verdedigen zonder de bijstand van een advocaat (schending van de artikelen 6.3.c en 14 van het Verdrag van 4 november 1950).

Artikel 748, § 2, moet om dezelfde redenen worden vernietigd.

Ten aanzien van artikel 24 (Gerechtelijk Wetboek, artikel 751, §§ 1 en 3)

A.2.6. Paragraaf 1 van artikel 751 is in ernstige mate discriminerend, vermits het voorlaatste lid bepaalt : « om haar conclusies ter griffie neer te leggen beschikt de verwittigde partij over een termijn van twee maanden .... De conclusies die na het verstrijken van deze termijn zijn neergelegd, worden ambtshalve uit de debatten geweerd ». Het is uiteraard discriminerend de partij die conclusies heeft neergelegd binnen de termijn van twee maanden het latere recht op wederantwoord te ontzeggen dat bij het nieuwe artikel 747, § 1, ten voordele van alle verweerders is vastgelegd, terwijl de partij, die de toepassing van artikel 751 heeft geëist, conclusies zal kunnen neerleggen na de termijn van twee maanden, zonder dat de andere partij haar van wederantwoord zal kunnen dienen. Artikel 751, § 1, roept dus een dubbele discriminatie in het leven ten koste van de verwittigde partij, ten aanzien van, enerzijds, alle verweerders die het recht van wederantwoord hebben volgens artikel 747 en ten aanzien van, anderzijds, de tegenpartij die nog conclusies kan neerleggen na het verstrijken van de termijn van twee maanden, zonder dat het mogelijk is haar van wederantwoord te dienen. De vernietiging van het nieuwe artikel 751, § 3, wordt gevorderd in zoverre het verwijst naar artikel 748, § 2, waarvan de vernietiging eveneens wordt gevorderd.

Ten aanzien van artikel 26 (Gerechtelijk Wetboek, artikel 753, vijfde lid)

A.2.7. De vernietiging van het nieuwe artikel 753, vijfde lid, wordt gevorderd in zoverre het verwijst naar artikel 751, §§ 1 en 3, waarvan de vernietiging eveneens wordt gevorderd.

Ten aanzien van artikel 27 (Gerechtelijk Wetboek, artikel 755, tweede lid)

A.2.8. Die bepaling beperkt eveneens, ten koste van sommige burgers, de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces. Eveneens moet worden onderstreept dat die bepaling zelfs niet in de mogelijkheid voorziet dat een partij nieuwe termijnen vraagt om te concluderen, zoals bepaald in het nieuwe artikel 748, § 2, wanneer niet van de schriftelijke procedure gebruik wordt gemaakt. Op zijn minst zou die laatste mogelijkheid haar eveneens hebben moeten zijn voorbehouden in het geval van de schriftelijke procedure tot aan de sluiting van de debatten die in het nieuwe artikel 769 is vastgesteld « een maand na de neerlegging van de dossiers ter griffie ».

Ten aanzien van artikel 52, dat artikel 1072bis in het Gerechtelijk Wetboek invoegt (derde middel : schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet)

A.2.9. De mogelijkheid de eiser in hoger beroep een geldboete op te leggen, benevens de reeds bestaande mogelijkheid hem in de kosten en tot schadevergoeding te veroordelen, is aanvechtbaar in zoverre

- de rechter, in de geschillen van burgerlijke of commerciële aard, belast is met het rechtspreken en niet met het bestraffen van diegene die zich ten onrechte tot het gerecht wendt;
- de daadwerkelijke schade die veroorzaakt is door degene die op roekeloze en tergende wijze hoger beroep instelt, niet in verhouding staat tot de concrete schade die daaruit voor de rechtsbedeling zou voortvloeien en die de bestreden maatregel beoogt uit de wereld te helpen;
- de bepaling in het geding een discriminatie in het leven roept ten aanzien van burgers in zoverre slechts diegenen die ten onrechte op de openbare dienst van het gerecht een beroep doen het voorwerp kunnen zijn van een geldboete, terwijl de burgers die ten onrechte op een andere openbare dienst een beroep doen niet het voorwerp van zulk een geldboete zijn;
- die bepaling, die slechts sommige burgers treft, vrijgesteld is van de bij artikel 111 van de Grondwet opgelegde verplichting : die geldboete is immers een verkapte belasting die jaarlijks zou moeten worden goedgekeurd;
- slechts de partij die het hoofdberoep instelt tot een boete kan worden veroordeeld, terwijl de geïntimeerde partij, die incidenteel hoger beroep instelt, in geen geval tot betaling van een geldboete kan worden veroordeeld;
- de rechter in hoger beroep over een buitensporige bevoegdheid beschikt, aangezien de sanctie totaal niet in verhouding staat tot het eventuele misbruik van het recht op hoger beroep.

Op de terechtzitting die aan deze zaak werd gewijd, hebben de verzoekende partijen de nadruk gelegd op het feit dat artikel 52 (dat in de mogelijkheid voorziet dat een geldboete wordt uitgesproken wegens tergend of roekeloos hoger beroep) wel eens toegepast kan worden zowel op de hogere beroepen die vóór als die welke na 1 januari 1993 zijn ingesteld : volgens de verzoekende partijen zou de situatie van de rechtzoekenden nochtans verschillend zijn in zoverre de rechtzoekenden die besluiten hoger beroep in te stellen na de invoering van de wet van 3 augustus 1992 bekend zijn met het risico van een geldboete dat zij lopen, in tegenstelling tot de rechtzoekenden die hoger beroep hebben ingesteld vóór de invoering van de voormelde wet.

Ten aanzien van de artikelen 9 en 42, die respectievelijk de artikelen 621 en 1050 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen (vierde middel in verband met de schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, de artikelen 6.1, 13 en 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens)

A.2.10. Op basis van het recht van een ieder op een billijk effectief proces en zonder enige discriminatie « in de zin van de artikelen 6, 1°, 13 en 14 van het Verdrag voor de Rechten van de Mens, 6 en 6bis van de Grondwet

», komen de verzoekende partijen tegen die bepalingen op in zoverre zij voortaan « toestaan dat een verweerder voor een onbevoegde rechtbank wordt gedaagd » en zij « een verweerder verplichten zijn verweermiddelen compleet te onthullen voor een onbevoegd rechtscollege » wat volgens de verzoekende partijen alleen in het voordeel van de eiser is.

Ten aanzien van artikel 19, dat artikel 745 van het Gerechtelijk Wetboek aanvult (vijfde middel in de zaak met rolnummer 527, schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, de artikelen 6.1, 6.3.b, 6.3.c van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens)

A.2.11. Die bepaling zou de particulieren discrimineren die zich zonder advocaat verdedigen in zoverre het zeer vaak zou voorkomen, in tegenstelling tot het vermoeden dat bij artikel 19 is ingesteld, dat de advocaten (in Charleroi) hun geen afschrift van de neergelegde conclusies overleggen.

Ten aanzien van artikel 27, dat artikel 755 van het Gerechtelijk Wetboek vervangt (zesde middel in de zaak met rolnummer 527, schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, de artikelen 6.1, 6.3.b, 6.3.c en 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens)

A.2.12. Tegen die bepaling wordt opgekomen in zoverre het vereiste van het akkoord onder partijen om op de schriftelijke procedure een beroep te doen, de pleiters zou benadelen die geen advocaat zijn : die voelen zich minder op hun gemak bij een mondelinge procedure dan de pleiters-advocaten, maar zijn, om een beroep te kunnen doen op de schriftelijke procedure, van het akkoord van de tegenpartij afhankelijk.

Standpunt van de Ministerraad

A.3.1. De wet van 3 augustus 1992 beoogt beter te voldoen aan de vereisten van artikel 6 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden door het verminderen van de gerechtelijke achterstand. De wetgever heeft, met behoud van het essentieel accusatoire karakter van de burgerlijke procedure, daar correctieven op willen aanbrengen door de rechter de mogelijkheid te bieden de partijen te helpen in de onderlinge naleving van de normale handelingen, zonder dat hiermede de mogelijkheid in de weg wordt gestaan dat de partijen die kwesties in onderlinge overeenstemming regelen.

A.3.2. Weliswaar kunnen in beginsel geen conclusies of stukken meer worden neergelegd na het gezamenlijk verzoek tot rechtsdagbepaling of na het verstrijken van de termijn die door de rechter is vastgesteld voor de neerlegging van de laatste conclusies waarin voorzien wordt in de beslissing die gewezen wordt nadat een verzoekschrift is neergelegd met toepassing van het nieuwe artikel 747, § 2. Maar even waar is het dat die begrenzing van de neerlegging van de conclusies het resultaat is van het optreden van de twee partijen of van het optreden van de meest gereede partij. In het geval van het gezamenlijke verzoek om rechtsdagbepaling weten de partijen immers zeer goed dat zij geen nieuwe conclusies of stukken meer zullen kunnen neerleggen, onder voorbehoud van hun gemeenschappelijk akkoord of van een beroep op de toestemming van de rechter volgens de procedure van artikel 748, § 2. Wat de toepassing van artikel 747, § 2, betreft, zij is het resultaat van de neerlegging van een eenzijdig verzoekschrift dat afkomstig is van de meest gereede partij of van een gemeenschappelijk verzoekschrift van de twee partijen.

Het is ook waar dat de laatste dertig dagen vóór de dag die is vastgesteld voor de terechtzitting speciaal en radicaal beschermd worden, zij het onder voorbehoud van overmacht. Gedurende die periode kan men zich niet meer bij verzoekschrift tot de rechter wenden om de toestemming te verkrijgen nog conclusies of stukken neer te leggen in het geval dat de andere partij het met een dergelijke neerlegging niet eens is. Het optreden van de partijen ligt aan de basis van de aanvang van die termijn van dertig dagen, vermits de partijen zelf de procedure voor het vaststellen van de dag waarin voorzien is om te pleiten op gang hebben gebracht, hetzij door neerlegging van een verzoekschrift, door de twee partijen of de meest gereede partij, met toepassing van artikel 747, § 2, hetzij door een gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling.

Ten aanzien van artikel 8, dat artikel 617 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt

A.3.3. Op basis van de cijfers van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering van vóór de invoering van

het Gerechtelijk Wetboek, ligt het tarief van de laatste aanleg waartegen wordt opgekomen aanzienlijk lager dan de reële indexerings.

A.3.4. De verschillen tussen strafgerechten en burgerlijke gerechten en tussen arbeidsgerechten en andere gerechten vloeien voort uit de wetgeving van vóór de invoering van de wet van 3 augustus 1992 en staan dus buiten discussie. De discriminaties die de verzoekende partijen eruit afleiden komen trouwens voort uit vergelijkingen van categorieën van burgers die niet vergelijkbaar zijn, zowel wat de burgerlijke en strafgerechten betreft (de burger kiest zelf voor welke van de twee hij zijn burgerlijke vordering zal inleiden en hij moet weten dat het noodzakelijk is dat voor de strafgerechten zijn burgerlijke vordering met de strafvordering « meegaat ») als wat de verschillende burgerlijke gerechten betreft (immers, het tarief van de laatste aanleg is, naargelang van het gerecht dat uitspraak doet, inherent aan het gewezen vonnis, en de categorieën van rechtzoekenden die worden vastgesteld op grond van de gerechten waaronder zij ressorteren, als gevolg trouwens van vroegere bepalingen, zijn niet vergelijkbaar).

A.3.5. Gesteld dat de categorieën vergelijkbaar zouden zijn, toch blijkt geen discriminatie : de verschillen in tarief van laatste aanleg, waarop de Raad van State weliswaar kritiek heeft, bestonden, zonder moeilijkheden te veroorzaken, onder het stelsel van vóór het Gerechtelijk Wetboek; zij kunnen worden gewettigd door de omstandigheid dat de wet van 3 augustus 1992 het alle partijen voortaan mogelijk maakt voor een kamer met drie rechters te verschijnen met betrekking tot de gerechten die aan het tarief van laatste aanleg van 75.000 frank zijn onderworpen. De argumenten in verband met de kosten van de procedures van hoger beroep voor de minst belangrijke geschillen (zie A.1.2) worden hier in herinnering gebracht. Wat de arbeidsgerechten betreft, die heeft de wetgever altijd op een bijzondere wijze willen behandelen die aangepast is aan het specifieke karakter van de zaken die zij beslechten, en de paritaire rechtspraak is een reden voor veralgemening van het hoger beroep. Tenslotte waarborgt geen enkel algemeen rechtsbeginsel de dubbele aanleg.

A.3.6. Wat de schending van religieuze vrijheden door artikel 8 betreft (zaak met rolnummer 527) stelt de Ministerraad dat dit argument « irrelevant is want de beweerde verschillen houden verband met de religieuze gebruiken en niet met de wet die gelijk is voor iedereen ».

Ten aanzien van artikel 52, dat artikel 1072bis van het Gerechtelijk Wetboek invoegt

A.3.7. De kritiek tegen de gerechtelijke geldboete is niet ontvankelijk, vermits zij betrekking heeft op de opportuniteit van de maatregel; burgerlijke geldboetes bestonden vroeger en bestaan elders. Geen discriminatie kan worden afgeleid uit de eenvoudige omstandigheid dat het tergend of roekeloos hoger beroep degene die het instelt ertoe verplicht de schade te herstellen die hij het openbaar belang toebrengt. De grief in verband met de vergelijking met andere overheidsdiensten is evenmin pertinent, vermits administratieve, burgerlijke of strafrechtelijke sancties elders bestaan en elke overheidsdienst een categorie vormt met bijzondere doelstellingen en op autonome wijze is georganiseerd. Het is tenslotte verantwoord dat het incidenteel beroep niet als het hoofdberoep wordt behandeld, omdat het eerstgenoemde, anders dan het laatstgenoemde, het tijdschema van het gerecht niet echt kan verstoren : bij het hoofdberoep zal de rechter immers het dossier volledig onderzoeken. Er kan niet worden gesproken van schending van het recht van verdediging wanneer een misbruik wordt bestraft.

Ten aanzien van de artikelen 17, 20, 21, 24, 26 en 27, die de artikelen 740, 747, 748, 751, 753 en 755 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen

A.3.8. Vooraf moet in herinnering worden gebracht dat volgens Fettweis « het recht van verdediging (...) het recht (is) te worden gehoord alvorens te worden berecht met betrekking tot elke vordering, exceptie of zelfs loutere wijziging van de juridische kwalificatie van de feiten en het recht op naleving van het beginsel van hoor en wederhoor, dat wil zeggen het recht op juiste kennis van de vordering, de middelen en de stukken van de tegenpartij ». Dat houdt geenszins, anders dan het vertekende beeld dat de verzoekende partijen ervan geven, het recht in om eindeloos argumenten te ontwikkelen, noch het verbod misbruiken te bestraffen. Bovendien vormen eisers en verweerders categorieën die reeds bestonden vóór de invoering van de bestreden bepalingen en die niet op identieke wijze mogen worden behandeld. Aangenomen moet worden dat, aangezien een van beiden zich noodgedwongen als laatste zal uitspreken, de wetgever vermag te beoordelen wie van de twee dat zal zijn.

A.3.9. Hetzelfde geldt voor de grieven tegen de artikelen 20 en 21, die de artikelen 747 en 748 van het

Gerechtelijk Wetboek wijzigen, welke termijnen opleggen bij het verstrijken waarvan geen nieuwe conclusies meer mogen worden neergelegd. Alle rechtzoekenden worden op identieke wijze behandeld, aangezien niemand voorbestemd is om eiser dan wel verweerder te zijn. Er bestaan bovendien « veiligheidskleppen » (cf. A.1.4 en A.3.2) waardoor de termijn om te concluderen kan worden gewijzigd telkens als de omstandigheden het verantwoorden (wijziging van de rechtspraak van het Hof van Cassatie, nieuw middel in de laatst neergelegde conclusie). Noch artikel 747, § 2 (door de rechter vastgesteld tijdschema), noch artikel 748, § 1 (gezamenlijk verzoek tot rechtsdagbepaling) bevoordelen een partij boven de andere, vermits het gezamenlijk verzoek het akkoord van de twee partijen veronderstelt en de rechter zijn tijdschema kan vaststellen op verzoek hetzij van de twee partijen, hetzij van een ervan, en de andere partij dan de mogelijkheid heeft haar opmerkingen aan de rechter kenbaar te maken. Hoe dan ook is een mondeling antwoord tijdens de pleidooien steeds mogelijk en kan het worden ondersteund door documentatie uit de rechtspraak of de rechtsleer. Gesteld zelfs dat een verschil in behandeling zou blijken, toch zou het verantwoord zijn : gelet op de veiligheidsmechanismen die de wetgever aldus heeft vastgesteld zijn de aangewende middelen volkomen aangepast aan de doelstellingen die hij nastreeft. En de partij die de kern van haar argumentatie voor de laatst neergelegde conclusie bewaart kan worden bestraft krachtens de theorie van het rechtsmisbruik en de regels van de beroepsethiek van de advocaten.

A.3.10. Volgens de verzoekende partijen is er een discriminatie ten aanzien van de partij die conclusies zou willen neerleggen zonder een tegenvordering of een nieuwe vordering in te stellen en de partij die zou willen concluderen om een vordering te wijzigen of een tegeneis in te stellen. Dat bezwaar hangt samen met een onjuiste analyse van de teksten. Aangezien artikel 748, § 1, slechts de uitzondering van artikel 808 (conclusies die de aanvullende vorderingen behelzen, te weten die welke in het onmiddellijke verlengde liggen van de inleidende vordering) en niet de artikelen 807 (instelling van een vordering die verschilt van de oorspronkelijke vordering, maar met dezelfde grond) en 809 (tussenvorderingen) vermeldt, blijft het verbod om te concluderen geldig voor de nieuwe vorderingen en voor de tegenvorderingen; slechts de aanvullende vorderingen van artikel 808 zijn toegestaan. Indien een partij een nieuwe vordering of een tegenvordering wil instellen wanneer de neerlegging van conclusies niet meer mogelijk is, staat het haar vrij dat te doen langs de gewone weg van de instelling van vorderingen in rechte. De vordering in kwestie kan evenwel samenhangen met bijzondere omstandigheden die de aanpassing van de termijnen om te concluderen verantwoordt volgens het mechanisme van artikel 747, § 2, waarvan de toepassing er dan toe leidt de andere partijen in de gelegenheid te stellen om eveneens opnieuw te concluderen. Net zo kan er een verband bestaan met een nieuw en pertinent feit en kan derhalve artikel 748, § 2, worden toegepast, wat eveneens leidt tot het toestaan van een nieuwe contradictoire uitwisseling van conclusies. Het principe blijft dat, wanneer de rechtsdag eenmaal is vastgesteld, dat zo moet blijven en dat de rechter zeer goed, behoudens het akkoord van de partijen, kan weigeren het tijdschema te wijzigen wanneer blijkt dat de tegenvordering of de nieuwe vordering vóór de rechtsdagbepaling had kunnen worden ingesteld.

A.3.11. Het bezwaar dat is gericht tegen de artikelen 17 en 27, die de artikelen 740 (neerlegging van de stukken, nota's of memories) en 755 (neerlegging van de stukken, nota's of conclusies na de neerlegging van de dossiers op de griffie die wordt verricht om een beroep te doen op de schriftelijke procedure) van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen, en dat verband houdt met een discriminatie op grond van het recht om te concluderen, is om dezelfde redenen niet gegrond. Weliswaar zijn de mogelijkheden die door artikel 748, § 2, worden geboden niet toepasselijk wanneer van de schriftelijke procedure gebruik wordt gemaakt, maar dat is verantwoord door de omstandigheid dat de schriftelijke procedure, die in onderlinge overeenstemming tussen de partijen is ingesteld, impliceert dat zij van oordeel zijn dat de zaak in staat van wijzen is. In uitzonderlijke omstandigheden is steeds een heropening van de debatten mogelijk.

De neerlegging van de stukken (andere stukken dan de documentatie uit de rechtspraak en de rechtsleer waarop het verbod van artikel 740 niet toepasselijk is) is toegestaan, telkens als de neerlegging van conclusies is toegestaan; aldus kunnen de hiervoor vastgestelde « veiligheidskleppen » in werking treden. De neerlegging van nota's en memories is niet meer toegestaan, en dat is verantwoord met het oog op de loyaliteit van de gerechtelijke debatten.

A.3.12. Artikel 751 en artikel 753, dat de uitvoering ervan is in geval van ondeelbaarheid, gewijzigd door de artikelen 24 en 26 van de bestreden wet, beogen de partij die in gebreke blijft ten aanzien van de normale termijn om te concluderen; zij staan de tegenpartij toe een contradictoir vonnis te verkrijgen door een relatief vervroegde rechtsdagbepaling in geval van grote gerechtelijke achterstand. In dat geval mag slechts kort worden gepleit want, in de geest van de wetgever, wordt de mogelijkheid om die vervroeging ten aanzien van de andere zaken te vragen geboden wanneer het niet-verschijnen of niet-concluderen van de andere partij te verklaren is door de ontstentenis van een volkomen ernstige betwisting. Een dergelijke betwisting vergt slechts een kort debat en, door zelf vrijwillig conclusies neer te leggen alvorens op artikel 751 een beroep te doen, kan hij die een beroep

doet op dat artikel er normaal van uitgaan te kunnen pleiten zonder later conclusies van antwoord aan het adres van de tegenpartij te moeten opstellen. Het verschil in behandeling tussen degene die de toepassing vraagt van artikel 751 en zijn tegenpartij vloeit voort uit het feit dat het om niet-vergelijkbare categorieën gaat, vermits de eiser een persoon is die de wet moet helpen om spoed te verkrijgen, terwijl de verweerder een persoon is die slechts onder een bepaalde dwang ertoe lijkt te kunnen worden overgehaald op normale wijze aan het in staat van wijzen brengen van het geschil mee te werken. Elke partij bezit trouwens het recht te worden gehoord en te concluderen los van het veiligheidsmechanisme van artikel 748, § 2, waarin artikel 751, § 3, voorziet. Tenslotte lijken de verzoekende partijen, in de hypothese van een verwijzing naar de rol die (na afloop van de procedure waarin artikel 751 voorziet) kan volgen zowel op verzoek van de eiser als op initiatief van de verweerder indien de eiser nieuwe conclusies heeft neergelegd, de gedachte te verdedigen dat de partij die is opgeroepen op basis van artikel 751 geen conclusies meer kan neerleggen, terwijl de tegenpartij dat wel zou kunnen. Dat is een vergissing in het licht van het geheel van de betrokken teksten. Immers, de zaak die op de rol staat moet noodzakelijkerwijs, wil de rechtsdag ervan worden vastgesteld, het onderwerp zijn van een gezamenlijk verzoek van de partijen (wat hun akkoord veronderstelt) of neergelegd worden in een beschikking die door de rechter wordt gewezen op basis van artikel 747, § 2 (waarbij de rechter noodzakelijkerwijze een tijdschema vaststelt voor de neerlegging van de conclusies van elk van de partijen en niet in het voordeel van één van de partijen).

A.3.13. Ten aanzien van de artikelen 9 en 42 stelt de memorie dat « de gegrondheid van die bepalingen vanzelf spreekt omdat zij beogen dat tussengeschieden inzake bevoegdheid sneller worden behandeld doordat dilatoire hogere beroepen worden ontmoedigd ».

A.3.14. Wat artikel 27 betreft, in zoverre het in het akkoord van de partijen voorziet voor een beroep op de schriftelijke rechtspleging, wordt geantwoord « dat het ieder vrijstaat al dan niet een advocaat te nemen en dat ieder de gevolgen van zijn keuze moet dragen ».

Antwoord van de verzoekende partijen

In de zaak met rolnummer 527

A.4.1. De verzoekende partijen antwoorden op het argument van de Ministerraad volgens hetwelk de betwiste bepalingen niet discriminerend kunnen zijn omdat zij voor alle rechtzoekenden gelden. Volgens de memorie zou die stelling gelden ten aanzien van de « kandidaat-rechtzoekenden », maar niet wat de rechtzoekenden betreft die een procedure hebben ingesteld vóór de inwerkingtreding van de wet.

A.4.2. De verzoekende partijen voeren in het bijzonder artikel 52 aan, dat in een burgerlijke geldboete voorziet in geval van tergend en roekeloos hoger beroep : de rechtzoekenden die reeds hoger beroep hebben ingesteld worden automatisch aan het gevaar van een dergelijke geldboete blootgesteld, dat niet bestond op het ogenblik waarop zij hoger beroep instelden, terwijl degenen die het nog niet hebben gedaan « hun optie kunnen uitoefenen met volledige kennis van hun keuze »; artikel 52 zou derhalve de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet schenden.

In de zaak met rolnummer 529

A.5.1. Na de rechtspraak van het Hof betreffende de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet in herinnering te hebben gebracht, betwist de memorie dat de wet het te kennen gegeven doel bereikt, namelijk het wegwerken van de gerechtelijke achterstand. De memorie klaagt opnieuw de diverse moeilijkheden aan, de inbreuken op het recht van hoger beroep en op de rechten van de verdediging die de wet veroorzaakt, volgens de memorie met schending van de artikelen 6.1, 6.3.b, 13 en 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, en herhaalt in dat verband de argumentatie die in het verzoekschrift vervat ligt. Inzonderheid ontwikkelen de verzoekende partijen hun kritiek betreffende de artikelen 9 en 42, die voortaan voorzien in de samenvoeging van het hoger beroep over de bevoegdheid met het hoger beroep ten gronde; zij stellen de bevoegdheidsclausules aan de orde waarin vaak wordt voorzien bij algemene verkoopsvoorwaarden, die de rechter ambtshalve nietig zou kunnen verklaren krachtens de nieuwe wet op de handelspraktijken. De bekritiseerde bepalingen zouden « rechtstreeks de rechten van de verdediging schenden door een van de fundamentele middelen ervan te ontnemen, namelijk het weigeren berecht te worden door een onbevoegde rechtbank, die door de tegenpartij willekeurig is gekozen ».

A.5.2. Ten slotte kritiseren de verzoekende partijen subsidiair het feit dat de bestreden wet geen overgangsbepaling bevat voor de zaken die zijn ingediend vóór 1 januari 1993. Zij stellen zich vragen bij de gegrondheid van het standpunt van de Ministerraad, die, volgens de verzoekende partijen, stelt dat de hervorming van het Gerechtelijk Wetboek niet toepasselijk is op die zaken die aanhangig zijn bij de inwerkingtreding ervan.

- B -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.1.1. Artikel 107*ter*, § 2, derde lid, van de Grondwet bepaalt :

« De zaak kan bij het Hof aanhangig worden gemaakt door iedere bij wet aangewezen overheid, door ieder die doet blijken van een belang of, prejudicieel, door ieder rechtscollege ».

Naar luid van artikel 2, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof kunnen de beroepen tot vernietiging worden ingesteld « door iedere natuurlijke of rechtspersoon die doet blijken van een belang ».

Van het vereiste belang doet blijken iedere persoon wiens situatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt.

B.1.2. De bepalingen van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek die het onderwerp zijn van de beroepen tot vernietiging kunnen in drie groepen worden samengebracht, vanuit het oogpunt van het onderzoek van de ontvankelijkheid.

B.1.3. De eerste groep omvat het nieuwe artikel 617 van het Gerechtelijk Wetboek, dat het tarief van laatste aanleg van de beslissingen van de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de vrederechter verhoogt, artikel 52, dat in hetzelfde Wetboek artikel 1072*bis* invoegt op grond waarvan de rechter een geldboete kan opleggen wegens tergend of roekeloos hoofdberoep, alsmede de artikelen 9 en 42 krachtens welke tegen een beslissing over de bevoegdheid slechts hoger beroep kan worden ingesteld wanneer het vonnis over de hoofdvordering vatbaar is voor hoger beroep (nieuw artikel 621), en samen met het hoger beroep tegen het eindvonnis (nieuw artikel 1050).

Dergelijke bepalingen kunnen de verzoekende partijen, natuurlijke of rechtspersonen, die in rechte treden in hun hoedanigheid van rechtzoekenden benadelen of de rechtsmiddelen beperken waarvan zij gebruik zouden willen maken zodat hun situatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt.

In zoverre de beroepen betrekking hebben op de artikelen 8, 9, 42 en 52 van de wet van 3 augustus 1992, zijn ze ontvankelijk.

B.1.4. Tot de tweede groep behoren de artikelen 17, 20, 21, 24, 26 en 27 (*partim*), die respectievelijk de artikelen 740, 747, 748, 751, 753 en 755 van het Gerechtelijk Wetboek vervangen, waarbij de termijnen worden bepaald waarbinnen de memories, nota's, stukken of conclusies moeten worden overgelegd (artikelen 740, 747, 748 en 755), alsmede de procedure op grond waarvan de meest gereede partij een vonnis kan verkrijgen dat geacht wordt op tegenspraak te zijn geweest ten aanzien van de niet-verschijnende partij (artikelen 751 en 753).

Het kan niet worden betwist dat bepalingen, die dit gemeen hebben dat zij vervaltermijnen vaststellen waarna de rechtzoekenden in principe niet langer hun argumenten mogen indienen, de verzoekende partijen rechtstreeks en ongunstig kunnen raken.

In zoverre de beroepen betrekking hebben op de artikelen 17, 20, 21, 24, 26 en 27 (onder voorbehoud van B.1.5.2 hierna) van de wet van 3 augustus 1992, zijn zij ontvankelijk.

B.1.5. De derde groep omvat de artikelen 19 en 27, eerste lid, eerste zin.

B.1.5.1. Artikel 19 bepaalt :

« De overlegging van de conclusies wordt geacht te zijn verricht vijf dagen na de toezending. »

De verzoekende partijen tonen niet aan in welk opzicht die bepaling hun situatie rechtstreeks en ongunstig kan raken; uit de bewering dat sommige advocaten de neergelegde conclusies niet meedelen aan de partijen die niet worden bijgestaan door een raadsman, blijkt niet het nadeel dat zij zouden lijden als gevolg van artikel 19 : het staat immers aan de partij die zich op die bepaling beroept te bewijzen dat de verzending is gebeurd en de datum ervan juist is.

B.1.5.2. Artikel 27, eerste lid, bepaalt :

« De partijen of hun advocaten mogen gezamenlijk tot de schriftelijke rechtspleging besluiten. »

Het is het Hof niet duidelijk in welk opzicht die bepaling als zodanig de situatie van de verzoekende partijen rechtstreeks en ongunstig kan raken; die bepaling breidt immers voortaan tot de partijen zelf - en dus tot de verzoekende partijen die geen beroep doen op een advocaat - de mogelijkheid uit een beroep te doen op de schriftelijke procedure, terwijl krachtens het vroegere artikel 755 die mogelijkheid slechts voor de advocaten bestond.

B.1.5.3. Het beroep in de zaak met rolnummer 527, in zoverre het betrekking heeft op de artikelen 19 en 27, eerste lid, eerste zin, is niet ontvankelijk.

Wat de bevoegdheid betreft

Ten aanzien van de schending van de artikelen 6, 9, 10, 13 en 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de artikelen 17 en 30 van de Verklaring van 10 december 1948

B.2. De verzoekende partijen voeren in de uiteenzetting van hun eerste, tweede, vierde, vijfde en zesde middel (die laatste twee middelen hebben slechts betrekking op de zaak met rolnummer 527), de schending aan van de voormelde internationale bepalingen.

Het Hof is niet bevoegd om, los van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet, na te gaan of de betwiste bepalingen van de wet van 3 augustus 1992 verenigbaar zijn met het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden of met de Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948.

Wat die internationale akten *juncto* de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet betreft, merkt het Hof voorts op dat, benevens het niet in rechte bindende karakter van de Verklaring van 10 december 1948, de verzoekende partijen daaruit geen argument afleiden dat verschilt van die welke zij aanvoeren ter ondersteuning van de schending van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet.

Het Hof is niet bevoegd om de beroepen te onderzoeken in zoverre zij de schending van die internationale bepalingen aanvoeren.

Ten aanzien van de artikelen 14 en 15 van de Grondwet

B.3. Het Hof is niet bevoegd om rechtstreeks na te gaan of de artikelen 14 en 15 van de Grondwet zijn nageleefd, aangezien het geen artikelen zijn waaraan het Hof vermog te toetsen krachtens artikel 107*ter* van de Grondwet en de artikelen 1 en 26 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Ten gronde

B.4.1. Zullen niet in aanmerking worden genomen de grieven die de verzoekende partijen aanvoeren zonder dat zij aantonen dat zij tot een categorie van personen behoren die door de bepalingen die zij bestrijden op verschillende wijze zou worden behandeld ten aanzien van andere categorieën waarmee zij kan worden vergeleken.

B.4.2. Zullen evenmin in aanmerking worden genomen de grieven - zoals deze die gericht zijn tegen de artikelen 9 en 42 (artikelen 621 en 1050 van het Gerechtelijk Wetboek) - die afgeleid worden uit een vergelijking van de situatie waarin zich voortaan, ingevolge de nieuwe procedureregeling, alle pleiters bevinden, met de situatie waarin alle pleiters zich bevonden onder de gelding van de vroegere regeling.

Dergelijke grieven op zichzelf volstaan niet om een schending te laten blijken van de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie die in de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet zijn neergelegd.

Ten aanzien van artikel 8, dat artikel 617 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt (wijziging van het tarief van laatste aanleg)

B.5.1. Die bepaling brengt van 15.000 frank op respectievelijk 50.000 en 75.000 frank het bedrag van de vorderingen waarover in laatste aanleg uitspraak wordt gedaan door de vrederechter, enerzijds, de rechtbanken van eerste aanleg en de rechtbanken van koophandel, anderzijds. De wetgever heeft met die maatregel het tarief van de laatste aanleg gedeeltelijk willen aanpassen, gelet op de geldontwaarding sinds de invoering van de wet van 29 november 1979 (Memorie van toelichting, *Gedr. St.*, Senaat, 1990-1991, nr. 1198-1, p. 4), het evenwicht willen herstellen tussen de bevoegdheden *ratione summae* van de vredegerechten en die van de rechtbanken van eerste aanleg, en de gerechtelijke achterstand willen terugdringen (*ibid*, p. 5).

B.5.2. De grieven gesteund op een vergelijking tussen burgerlijke rechtbanken, enerzijds, en strafrechtbanken en arbeidsrechtbanken, anderzijds, kunnen niet worden aanvaard.

Vooraleer het Hof nagaat of de aangevochten norm met de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet

bestaanbaar is, moet het immers onderzoeken of de categorieën van situaties ten aanzien waarvan een ongelijkheid wordt aangevoerd, in voldoende mate vergelijkbaar zijn. De aangevoerde ongelijkheid betreft categorieën van rechtzoekenden die steeds verschillend zijn behandeld en zich in situaties bevinden die volledig verschillend zijn, zowel met betrekking tot de aard van het geschil waarin zij partij zijn en de kenmerken van de procedure die erop toepasselijk is, als wat de samenstelling en de werkingsregels van de bevoegde rechtscolleges betreft. De wijze van aanwending van de rechtsmiddelen die openstaan tegen de beslissingen van de rechtscolleges die belast zijn met het beslechten van geschillen van individueel belang en zij die belast zijn met het oordelen over de strafvervolging die in essentie het belang van de maatschappij betreft, kunnen niet pertinent met elkaar worden vergeleken. Hetzelfde geldt voor de geschillen die aan de arbeidsgerechten zijn voorgelegd en die welke voor de andere rechtscolleges zijn gebracht : het is een fundamentele keuze, die de Belgische wetgever heeft gedaan en vermocht te doen, de geschillen in verband met het arbeidsrecht en de sociale zekerheid aan een bijzondere behandeling te onderwerpen.

B.5.3. Een tweede grief houdt verband met de vergelijking van het tarief van laatste aanleg dat is vastgesteld voor de beslissingen van de vrederechter, enerzijds, en van de rechtbank van eerste aanleg, anderzijds, in zoverre, gelet op de bestreden bepaling, een beslissing met betrekking tot een vordering waarvan het bedrag tussen 50.000 en 75.000 frank ligt vatbaar zal zijn voor hoger beroep indien zij door de vrederechter wordt gewezen, en dat niet zal zijn indien zij door de rechtbank van eerste aanleg wordt gewezen.

Een algemeen rechtsbeginsel van de dubbele aanleg bestaat niet. Weliswaar vermag de wetgever, wanneer hij in de mogelijkheid van hoger beroep voorziet, geen discriminerende voorwaarden op te leggen.

Ten deze blijkt niet dat de bestreden bepaling dergelijke voorwaarden stelt, aangezien de wetgever, die de gerechtelijke achterstand wilde verminderen, de mogelijkheid om beslissingen van de rechtbanken van eerste aanleg teniet te doen vermocht te beperken op grond van de overweging dat een adequaat tegengewicht voor die beperking wordt gevormd door de mogelijkheid die de partijen hebben krachtens artikel 91, laatste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij artikel 1 van de bestreden wet, om af te wijken van de regel van de alleenrechtsprekende rechter en om de verwijzing van de vordering voor een kamer met drie rechters van de rechtbank van eerste aanleg te vragen.

B.5.4. Wat het middel betreft dat is afgeleid uit het feit dat de verzoekers in de zaak met rolnummer 527 benadeeld zouden zijn omdat hun geloof hen verbiedt om op kunstmatige wijze het bedrag van hun vorderingen op te drijven, dit middel is gesteund op een vermeende verschillende gedragswijze tussen twee categorieën van personen, doch het klaagt geen enkele discriminatie aan die te wijten zou zijn aan de bestreden bepalingen.

Ten aanzien van artikel 52, dat artikel 1072bis van het Gerechtelijk Wetboek invoegt (geldboete wegens tergend of roekeloos hoofdzakelijk hoger beroep)

B.6.1. De voorkeur gevend aan het stelsel van de burgerlijke geldboete boven een verhoging van de procedurevergoeding of de gerechtelijke of compenserende interesten (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, pp. 111 en 112), heeft de wetgever de schade willen voorkomen die de rechtsbedeling wordt toegebracht door het kennelijk niet gegronde hoger beroep, maar heeft hij geen maatregel genomen die, door het te algemene karakter ervan, van die aard zou zijn dat hij de instelling zelf van het hoger beroep onder druk zet. De wetgever heeft de appellant niet alleen de mogelijkheid gegeven om over de zaak te pleiten (*ibid*, p. 112) maar eveneens, rekening houdend met het advies van de Raad van State, om zich te verdedigen ten aanzien van de aangelegenheid van de geldboete (Memorie van toelichting, *Gedr. St.*, Senaat, 1990-1991, nr. 1198-1, pp. 27, 74 en 75).

B.6.2. De grief die afgeleid wordt uit de vergelijking tussen de rechtzoekende aan wie een geldboete wegens tergend of roekeloos hoofdzakelijk hoger beroep wordt opgelegd en de gebruiker van andere openbare diensten die niet zou worden bestraft wanneer hij er op onrechtmatige wijze een beroep op doet, is niet gegrond. De verzoekers geven geen voorbeeld van gebruikers van andere openbare diensten die op passende wijze zouden kunnen worden vergeleken met hen die, met dilatoire bedoelingen misbruik makend van hun recht op hoger beroep, de rollen overbelasten met tergende hogere beroepen, die de behandeling van de ernstige hogere beroepen vertragen. De houding van de wetgever kan legitiem strenger zijn ten aanzien van het onrechtmatig gebruik van de openbare dienst van de rechtsbedeling, vermits dit misbruik veelvuldig voorkomt.

B.6.3. De grief afgeleid uit de schending van artikel 111 van de Grondwet kan niet worden

aanvaard, aangezien die bepaling niet rechtstreeks door het Hof kan worden getoetst. In de veronderstelling dat die grief in die zin zou moeten worden opgevat dat zij op een discriminatie betrekking heeft ten aanzien van de rechtzoekenden aan wie een geldboete wordt opgelegd krachtens artikel 1072*bis* van het Gerechtelijk Wetboek en de belastingplichtigen, is zij niet pertinent : de geldelijke prestatie die door de wet wordt opgelegd om tegemoet te komen in uitgaven van openbaar nut, namelijk de belasting, mag immers niet worden verward met de prestatie die de rechter oplegt om foute gedragingen aan banden te leggen.

B.6.4. De grief afgeleid uit het onderscheid tussen de partij die een hoger beroep instelt als hoofdberoep en de partij die dat incidenteel doet, waarbij alleen eerstgenoemde een geldboete wegens tergend of roekeloos hoger beroep kan worden opgelegd, is niet gegrond : als gevolg van de devolutieve werking van het hoger beroep, krachtens artikel 1068 van het Gerechtelijk Wetboek, brengt het hoofdberoep voor de aangezochte rechter de verplichting teweeg de grond van het geschil te onderzoeken en is het voor de rechtsbedeling schadelijk wanneer het hoger beroep tergend of roekeloos is. Het incidentele beroep heeft dergelijke gevolgen niet en de wetgever vermocht dus ervan uit te gaan, zonder de artikelen 6 en 6*bis* van de Grondwet te schenden, de partij niet te moeten bestraffen die incidenteel een tergend of roekeloos hoger beroep zou instellen. Weliswaar kan bij de rechter in hoger beroep, bij wie slechts het gedeelte van het geschil aanhangig is gemaakt dat de appellant hem voorlegt, een ander gedeelte van het geschil aanhangig worden gemaakt door een incidenteel beroep. Wanneer dat incidenteel beroep tergend of roekeloos is brengt het dus schade toe die analoog is met die welke de wetgever wilde voorkomen. Maar de wetgever vermocht te oordelen dat de geïntimeerde die erop staat dat de rechter bij wie de zaak reeds aanhangig is gemaakt, dank zij zijn incidenteel beroep, kennis neemt van de betwistingen die hij aan de eerste rechter had voorgelegd, anders kon worden behandeld dan hij die het initiatief heeft genomen de zaak voor de rechter in hoger beroep te brengen.

B.6.5. De grief afgeleid uit het feit dat krachtens artikel 52 een geldboete wegens tergend of roekeloos hoger beroep zou kunnen worden uitgesproken zelfs voor hogere beroepen die zijn ingesteld vóór 1 januari 1993, terwijl de appellanten niet geïnformeerd waren over de gevolgen van hun hoger beroep, is niet gegrond. Immers, hoewel de geldboete van burgerlijke aard is, blijkt dat zij moet worden beschouwd als strafrechtelijk in de zin van artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Zij valt derhalve onder artikel 7 van dat Verdrag dat de terugwerkende kracht van de strafwet verbiedt. Hieruit volgt dat artikel 52 slechts van toepassing kan zijn op de

hogere beroepen die na de inwerkingtreding ervan, dat wil zeggen na 1 januari 1993, zijn ingesteld.

Ten aanzien van de artikelen 17 en 20, die de artikelen 740 en 747 van het Gerechtelijk Wetboek vervangen (termijn om te besluiten)

B.7.1. Artikel 740 beoogt dat elke partij in een geding tijdig op de hoogte wordt gebracht van de neerlegging van memories, nota's of stukken (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, p. 59), door te bepalen dat zij tegelijk met de conclusies moeten worden neergelegd - of vóór de beëindiging van de debatten wanneer het gaat om de procedure in beknopte debatten waarin artikel 735 voorziet - en sluit van de debatten die uit welke laattijdig zijn neergelegd. De eiser zou, volgens de verzoekende partijen, gediscrimineerd worden ten opzichte van de verweerder, aangezien die, krachtens artikel 747, het recht bezit nieuwe stukken over te leggen, tegelijk met zijn conclusie van wederantwoord, waarop de eiser niet kan reageren.

B.7.2. Artikel 747, § 1, bepaalt de termijnen waarbinnen de verweerder kan concluderen, de eiser kan antwoorden en de verweerder een wederantwoord kan overleggen. Artikel 747, § 2, maakt het mogelijk - in het geval dat het in staat van wijzen brengen niet voltooid is (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, p. 69) - de termijnen om te concluderen aan te passen wanneer de omstandigheden dat verantwoorden, en bepaalt de proceduremodaliteiten. De kritiek betreft de vaststelling door de rechter, krachtens het laatste lid van artikel 747, § 2, van een termijn waarna conclusies niet meer ontvankelijk zijn : daaruit zou, volgens de verzoekende partijen, een discriminatie voortvloeien waarvan de eiser het slachtoffer zou zijn, aangezien die niet zal mogen antwoorden op de conclusie van wederantwoord van de verweerder.

B.7.3. Weliswaar vloeit uit artikel 747, § 2, gelezen in samenhang met artikel 747, § 1, dat overigens niet het onderwerp is van het beroep, voort dat de verweerder in laatste instantie concludeert. Maar vermits de wetgever legitiem wil dat er een moment komt waarop de partijen gedwongen worden een einde te maken aan hun geschriften, is het onvermijdelijk dat iemand de laatste is en is het niet onredelijk in dat verband de eiser niet te hebben bevoordeeld, die zich als eerste heeft geuit.

Ten aanzien van artikel 21, dat artikel 748 van het Gerechtelijk Wetboek vervangt (laattijdige besluiten)

B.8.1. Artikel 748 heeft betrekking op het geval waarin volgens de partijen die gezamenlijk om rechtsdagbepaling hebben verzocht, de zaak in staat is (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, p. 69). Paragraaf 1 bepaalt dat uit de debatten de conclusies zullen worden geweerd die na dat verzoek worden neergelegd; paragraaf 2 staat toe dat de partij die een nieuw en terzake dienend stuk of feit ontdekt dat nieuwe conclusies verantwoordt, om een nieuwe conclusietermijn verzoekt en bepaalt de proceduremodaliteiten; het laatste lid bepaalt dat uit de debatten de conclusies zullen worden geweerd die neergelegd zijn na het verstrijken van de aldus door de rechter vastgestelde nieuwe termijn. Er zou een discriminatie bestaan ten aanzien van de in die bepaling bedoelde partijen die geen nieuwe argumenten kunnen laten gelden na de termijnen die in de bepaling worden vastgesteld, enerzijds, en de partijen die de vordering uitbreiden of wijzigen of tussenvorderingen instellen (artikelen 807 en 809 van het Gerechtelijk Wetboek), anderzijds, die dat kunnen doen na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling.

B.8.2. Uit artikel 748, § 1, blijkt dat, behoudens instemming onder de partijen, slechts de conclusies waarbij intresten, rentetermijnen, huurgelden en elk toebehoren, sedert de instelling van de vordering verschuldigd of vervallen, worden gevorderd als bedoeld bij artikel 808 van het Gerechtelijk Wetboek, na het gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling kunnen worden ingediend. Aangezien de conclusies die bedoeld worden in de artikelen 807 en 809 van hetzelfde Wetboek door de bestreden bepaling niet worden beoogd en derhalve niet rechtsgeldig kunnen worden neergelegd na de termijnen die de bepaling vaststelt, zijn de partijen die ze neerleggen aan dezelfde vervalregels onderworpen als die welke nieuwe argumenten wensen aan te voeren. Het middel steunt op een onjuiste lezing van het Gerechtelijk Wetboek.

Ten aanzien van de artikelen 24 en 26, die de artikelen 751 en 753 van het Gerechtelijk Wetboek vervangen (vonnis geacht op tegenspraak te zijn geweest)

B.9.1. Op grond van artikel 751 kan de meest gerede partij een vonnis verkrijgen dat geacht wordt op tegenspraak te zijn geweest ten aanzien van de partij die bij de inleiding of op een andere zitting niet verschijnt of die niet binnen de vastgestelde termijn heeft geconcludeerd. Artikel 753 voorziet in een analoog mechanisme wanneer in geval van een onsplitsbaar geschil verscheidene partijen in het geding zijn. Die bepalingen, zoals aangevuld door de bestreden wet, strekken ertoe te beletten dat conclusies worden genomen ter terechtzitting of korte tijd ervoor, behoudens in uitzonderlijke gevallen, dat wil zeggen indien een nieuw stuk of feit wordt ontdekt dat de neerlegging van nieuwe conclusies verantwoordt (Verslag, *Gedr. St.*, Senaat, 1991-1992, nr. 301-2, p. 78). Artikel 751, § 1, vierde lid, bepaalt voortaan dat de niet verschijnende partij over een termijn van twee maanden beschikt, te rekenen vanaf de waarschuwing die haar wordt toegestuurd op initiatief van de meest gerede partij, om haar conclusies op de griffie neer te leggen en dat laattijdige conclusies uit de debatten worden geweerd. Die bepaling zou volgens de verzoekende partijen een discriminatie in het leven roepen, enerzijds, ten aanzien van de niet verschijnende partij en de verwerende partijen in het algemeen, aangezien die het recht van wederantwoord bezitten waarin het nieuwe artikel 747, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek voorziet, terwijl de niet verschijnende partij dat recht niet zou bezitten en, anderzijds, ten aanzien van dezelfde niet verschijnende partij en de meest gerede partij, die nog conclusies zou kunnen neerleggen na het verstrijken van de termijn van twee maanden, zonder dat de niet verschijnende partij kan repliceren.

B.9.2. De wetgever, die, wanneer hij beoogt de rechtsbedeling te verbeteren door de vermindering van de gerechtelijke achterstand, de meest gerede partij in de gelegenheid stelt te verkrijgen dat, zonder al te lange termijnen, haar geschil met een niet verschijnende partij wordt afgedaan, neemt een redelijke maatregel, gelet op de doelstelling die hij nastreeft. Vermits de niet verschijnende partij, die daarbij het goede verloop van een procedure in het gedrang brengt, zich zelf de mogelijkheid heeft ontnomen op een rechtszitting te worden gehoord of conclusies neer te leggen, blijkt de maatregel waarbij de wetgever de meest gerede partij toestaat, met toepassing van het nieuwe artikel 751, § 2, derde lid, conclusies neer te leggen na die welke door de niet verschijnende partij worden neergelegd zonder die in de mogelijkheid te stellen een wederantwoord over te leggen, niet onevenredig met het nagestreefde doel. De grief in verband met het onderscheid ten aanzien van de niet verschijnende partij, enerzijds, en de meest gerede partij en de verwerende partij

die het recht van wederantwoord bezit, anderzijds, is niet gegrond.

B.9.3. De verzoekende partijen vorderen de vernietiging van artikel 751, § 3, in zoverre het verwijst naar artikel 748, § 2, waarvan de vernietiging eveneens wordt gevorderd. Vermits die laatste bepaling de grondwettigheidstoets heeft doorstaan, kan de vordering niet worden ingewilligd.

Ten aanzien van artikel 27, dat artikel 755 van het Gerechtelijk Wetboek vervangt (schriftelijke rechtspleging)

B.10.1. Artikel 755 staat de partijen en hun advocaten toe gezamenlijk te beslissen over te gaan tot een schriftelijke rechtspleging, waarbij de memories, nota's, stukken en conclusies op hun initiatief op de griffie worden neergelegd, en de rechter over een termijn van één maand vanaf die neerlegging beschikt om mondelinge opheldering te vragen over punten die hij aanwijst. Het tweede lid van die bepaling, dat voorschrijft dat voortaan geen stuk, nota, noch conclusie na die neerlegging kan worden neergelegd, wordt door de verzoekende partijen aangevochten in zoverre het de rechten van de verdediging en het recht op een billijk proces zou beperken en niet in de mogelijkheid voorziet om, conform artikel 748, § 2, om een nieuwe conclusietermijn te verzoeken indien een stuk of een nieuw en pertinent feit dat verantwoordt.

B.10.2. De grieven die worden aangevoerd tegen de bestreden bepaling, die voor alle gedingvoerende partijen geldt, aangezien zij gezamenlijk hebben toegestemd er hun toevlucht toe te nemen, maken niet van een discriminatie gewag. Indien de grief in verband met het ontbreken, in de bestreden bepaling, van een verwijzing naar het nieuwe artikel 748, § 2, (A.2.8) wordt opgevat als het aanvoeren van een discriminatie ten aanzien van de partijen die, omdat ze onderworpen zijn aan artikel 748, § 2, de mogelijkheid hebben om een nieuwe conclusietermijn te verzoeken en die welke, conform de bestreden bepaling, tot de schriftelijke procedure overgaan, is zij niet gegrond : aangezien artikel 755 een versnelde procedure vaststelt, die trouwens ruim is verspreid (Memorie van toelichting, *Gedr. St.*, Senaat, 1990-1991, nr. 1198-1, p. 13), en aangenomen dat de partijen afspreken er een beroep op te doen met kennis van de eigenheden ervan, vermocht de wetgever ervan uit te gaan dat het niet verantwoord was de toekenning van nieuwe termijnen om te concluderen toe te staan.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt de beroepen.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 1 december 1993.

De griffier,

De voorzitter,

H. Van der Zwalmen

M. Melchior